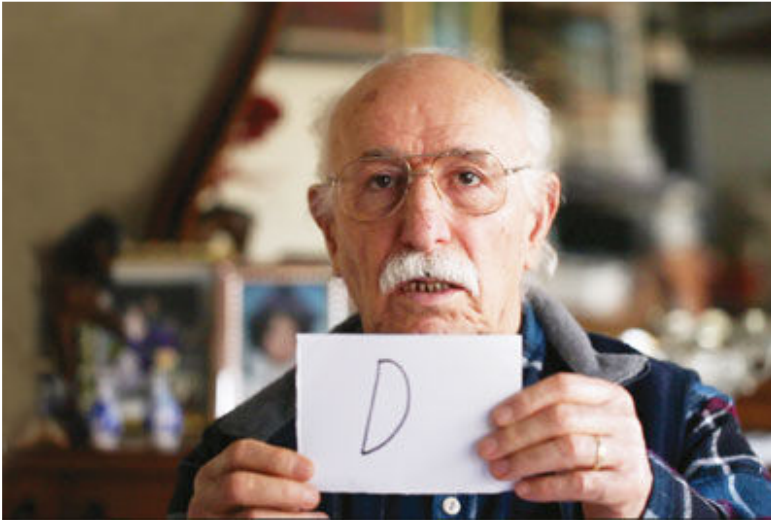




[KENAN BAŞARAN](#)

Radikal Hayat / 19/04/2012

İstanbul Film Festivali'nin Ulusal Yarışma bölümünde yer alan 'Ana Dilim Nerede-Zonê Ma Koti Yo' filminin yönetmeni Veli Kahraman "Annemin ya da babamın dili başka bir dil olsaydı, benim de ele alacağım 'dil' başka olabilirdi. Kimlik ya da aidiyet biraz tesadüfidir" diyor

İhtiyar Mustafa'nın İtalya'ya gitme hazırlığındaki torunu İngilizce, Fransızca ve elbette Türkçe bilmektedir. Ya kendi anadili? "Öğretirseniz öğrenirim" diyor dedesine. O dede ki ilkokulda 'Türkçe kolu başkanı' olarak Kürtçe konuşan arkadaşlarına 25 kuruş ceza kesmekle mükellef olmuş!

Karısı Hatice ile tek başına yaşayan Mustafa'nın Kürtçeden kastı Zazaca. Ama altyazıda Dımlıki ve Kırmancı isimleri de beraber kullanılıyor, siyasal tartışmalara mahal vermemek adına!.. Türkçe ile Kürtçe arasında 'lal'leşmeye mahkûm üç isimli bir anadil...

Zazalar için yüzyıllarca kapalı bir toplum olarak kalmanın belki de tek avantajı anadillerini korumaktı. Ancak bir yanda asimilasyon politikaları, diğer yanda Kürt meselesiyle başatlaşan metropollere göç, bu dili çözmüştür! Kırsalda kalanların da dili sadece Türkçe öğreten okullar ve televizyonun kilidi altında. Zazacanın, Kürtçe gibi 'uydu'dan beslenme gibi bir şansı da pek olmadı.

31. İstanbul Film Festivali'nin Ulusal Yarışma bölümünde yer alan Veli Kahraman'ın 'Ana Dilim Nerede-Zonê Ma Koti Yo' filmi aslında UNESCO'nun, 2008'de Türkiye'de yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını ilan ettiği 18 dile dikkat çeken bir yapım. Kaldı ki Kahraman da "Annemin ya da babamın dili başka bir dil olsaydı, benim de ele alacağım 'dil' başka bir dil olabilirdi. Kimlik ya da aidiyet biraz tesadüfidir" diyor.

'Babamız kadar yakın bir mesele'

Bir saatlik çalışmada ihtiyar Mustafa'nın hayatıyla Zazacanın yaşam mücadelesi arasında ister istemez bir paralellik kuruyorsunuz. Kendisinin de unutmaya başladığı dilini 'nafile' dedirten bir çabayla kayda almanın çabasına giren Mustafa, kâh eşine bir türkü söyletmeye çalışıyor kâh eski bir bant kaydıyla avunuyor. Olmuyor, iki-üç ortalı çizgili bir deftere tek tek bildiği kelimeleri Türkçe karşılıklarıyla yazmaya başlıyor: Zonema-dilimiz, Çe-ev... Türkçe-Zazaca sözlük için gittiği kitapçıdan eli boş dönünce bir hayal kırıklığı yaşayan Mustafa, son çare olarak torununun kamerasıyla kendini sokağa atıp gördüğü her şeyi yine Türkçe karşılıklarıyla Zazaca kaydetmeye koyulur; bir hatıra olsun diye...

Kahraman, bu filmi çekme ihtiyacını politik kaygılara dayandırmıyor: “Her ihtiyacın içinde gizli bir şiddet varmış gibi geliyor bana... Filmler her zaman farklı yaşamlar var yanılması(!) yaşatır. Ve bence bu durum pozitif bir yanılma olarak kabul edilebilir.”

Kahraman’ın somut itkisi ise UNESCO’nun 2008 tarihli kaybolmakta olan diller raporu: “Rapora göre dünyada 2400, Türkiye’de de 18 dil yok olma tehlikesindeydi. Abhazca, Adıgece, Abazaca, Çerkesçe (Kabartayca), Ermenice (Batı), Gagavuzca, Hemşince, Hertevin, Kapadokya Yunancası, Ladino, Lazca, Mlahsö, Pontus Yunancası, Romanca, Süryanice, Turoyo, Ubıhçanın yanı sıra babamın dili olan Dımılki (Kırmancki, Zazaca) da bu diller arasında. Bizlere uzakmış gibi görünen ama en az anne-babamız kadar yakın bir mesele hakkında sorduğum sorular beni sonuçta bir film yapmaya götürdü.”

‘Anadil varoluşa dairdir’

‘Anadil’in doğumla gelen ve varoluşa ait bir kavram olduğunu söyleyen Kahraman, her dilin öncelikle kendi içinde de özgürleşmesi gerektiğini vurguluyor: “Varoluşa ait kavramların bizleri yabancılaştıran politik söyleyişlerde kısıtılarak tartışılması bana doğru gelmiyor. Asıl olan dillerin bütünüyle özgürleşmesidir. Her ‘anadil’ için her türlü özgür iletişimin altyapısının sağlanmasının doğru olduğunu düşünürüm. Sadece bununla da sınırlı kalmayıp her dilin, kendi içinde özgürleşmesinin gereklilik dışında bir asli tutuma ulaşması yerinde olur. ‘Dil’ gündelik iletişim ihtiyaçları temelinde ele alınan mekanik kavrayışlardan uzak olarak kavranabilirse belki kendi varlık nedenini anlaşılır kılabilir. ‘Anadil’ kavramını bir tabu olmaktan çıkarmak en güzeli olur. Genel olarak ‘dil’i bir mana evreni olarak görüyorum. Bir dilin kendi oluşturduğu mana evrenine güvensizlik edip üstelik de o dili yok saymaya dair her çaba, tahakküm dilini kullananların kendi güvensizlik, korku ve iktidar problemlerinden kaynaklanır.”

Kahraman’a göre diller doymak bilmez tahakküm ve iktidar oluşturma arzusundan yok olmakla yüz yüze kalıyor: “Bir dilin yaşamı sadece ihtiyaç temelli politikalara bağlı ise o dilin yaşaması nafiledir. Sadece geçmişin öfkesini içinde taşıyarak zuhur eden bir ‘dil’ oluşturma çabası ise bizi kendimize yabancılaştırır. Mevzu içimizin sesidir ve kimsenin başkasının dilini inkâr etmemesidir.”